

Cel projektu

Przedmiotem badania są klastry w branży meblowej – położone w niewielkiej odległości od siebie przedsiębiorstwa oraz instytucje i organizacje je wspomagające związane z meblarstwem, które powiązane są różnorodnymi relacjami o charakterze zawodowym i osobistym (np. powiązania handlowymi; członkostwem w stowarzyszeniach, uczestnictwem w projektach; znajomością itp.).

Celem projektu jest zbadanie i porównanie procesu przepływu wiedzy w regionalnych klastrach w Polsce i na obszarze „Trzecich Włoch”. Obszar ten obejmuje regiony położone w centralnej i północno-wschodniej części Włoch (Toskania, Emilia-Romania, Wenecja Euganejska, Friuli-Wenecja Julijska), a jego nazwa została wprowadzona dla odróżnienia od przemysłowego trójkątka kraju: Turyn-Genewa-Mediolan (gdzie występują głównie duże, silne przedsiębiorstwa) i biednego południa kraju, tzw. Mezzogiorno (gdzie przemysł nie jest zbyt dobrze rozwinięty). Cechą charakterystyczną „Trzecich Włoch” jest występowanie wielu małych i średnich zakładów produkcyjnych w tradycyjnych branżach przemysłu (meblarstwo, obuwnictwo, sektor mody), które są znane w Europie a nawet na dużą skalę eksportują produkty. Również ponad dwadzieścia tysięcy polskich firm meblarskich ponad 90% to mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników, czysto istniejące od wielu lat, z których niektóre współpracują i konkurują w klastrach. Główne założenie projektu mówi, że chociaż klastry w obu badanych makroregionach mają różne warunki społeczno-gospodarcze do rozwoju oraz różnic historycznych (tzw. cykl życia) – od momentu powstania pierwszych firm produkcyjnych, poprzez powstawanie kolejnych firm i ich otoczenia: firm i instytucji współpracujących – to zachodzący w nich w różny sposób proces przepływu wiedzy prowadzi do zwiększenia innowacyjności, a tym samym pozwala na adaptację (dostosowywanie się) do zmian rynkowych.

Meblarstwo odgrywa duże znaczenie zarówno w gospodarce wielu polskich regionów, jak i regionach „Trzecich Włoch” i stanowi istotną część wypracowanych w wielu z nich w 2014 r. „regionalnych specjalizacji”. Branża stwarza miejsca pracy dla ludzi z lokalnej społeczności, finansuje wiele lokalnych inicjatyw, wpływa na kreowanie pozytywnego wizerunku regionów. Firmy meblarskie muszą jednak iść z duchem czasu i poszukiwać dróg do wdrażania nowych rozwiązań – popularnych innowacji – w zakresie gotowych produktów, procesu i organizacji produkcji czy marketingu. Bez nich firmy mogą doświadczać stagnacji, a nawet potencjalne problemy prowadzić do redukcji zatrudnienia i upadku. Tym samym firmy stoją przed koniecznością poszukiwania nowej wiedzy z zakresu technologii i sposobów prowadzenia działalności gospodarczej, która pozwoli na wdrażanie zmian, utrzymanie się na rynku podczas spowolnień i kryzysów gospodarczych oraz rozwój.

W literaturze zakłada się, że bliskość przestrzenna (geograficzna) podmiotów wchodziących w skład klastrów pozytywnie wpływa na możliwości ich rozwoju. W niniejszym badaniu analizie podlega także również wpływ innych, wyróżnionych w literaturze bliskości podmiotów wchodzijących w skład klastrów na możliwości pozyskiwania wiedzy i jej wykorzystywania dla dostosowywania się do zmian rynkowych. Są to: bliskość organizacyjna – podobieństwo stosowanych technologii, struktura wielkościowa firm; bliskość społeczna – rola zaufania, otwartość na współpracę oraz bliskość instytucjonalna – działalność instytucji na rzecz branży, tworzenie zinstytucjonalizowanych form współpracy (organizacje klastrów). Obok podejścia z punktu widzenia klastra jako sieci, wykorzystane zostanie również podejście z punktu widzenia firmy w klastrze: pozyskiwanie wiedzy ze względu na redukcję kosztów transakcyjnych oraz wyborów strategicznych, wyróżnionych w teorii gier.

Podczas badania wyróżnione zostaną podmioty wchodziące w skład klastrów meblarskich w dwóch wybranych do pogłębionej analizy regionach: województwie wielkopolskim i Veneto / Friuli-Venezia Giulia, a następnie stworzenie modeli przepływu wiedzy w znajdujących się w nich klastrach meblarskich. Szczegółowe analizy dotyczyć będą tego, jak kształtują się relacje w tych sieciach (ile powiązań czy poszczególne podmioty), kto odgrywa w nich kluczowe – centralne role (ma najwięcej relacji z innymi, jest źródłem nowej wiedzy technologicznej i biznesowej) oraz na ile powiązania lokalizują się w obrębie regionu, a na ile wykraczają poza niego.

Opis badań podstawowych

Badanie wpisuje się w aktualny i podejmowany w literaturze krajowy zainteresowania geografii społeczno-ekonomicznej i nauk o zarządzaniu. W szczególności dotyczy nurtów tzw. geografii przedsiębiorstw i geografii relacyjnej (badających firmy w przestrzeni oraz powiązania pomiędzy nimi), zarządzania wiedzą oraz wpływu wiedzy na rozwój gospodarczy.

Podstawowym celem pracy jest cel teoretyczny. Finalnym efektem badań obejmujących m.in. indywidualne wywiady i ankiety oraz wywiad grupowy jest sformułowanie modelu przepływu wiedzy w różnych warunkach społeczno-gospodarczo-instytucjonalnych, który obejmie źródła nowej wiedzy, formy jej przepływu między podmiotami klastra oraz wpływ nowej wiedzy na proces adaptacji do zmian rynkowych, powstałych szczególnie w warunkach kryzysu gospodarczego.

Projekt ma znaczenie z punktu widzenia metodologicznego. Zaproponowane metody badawcze: analiza sieciowa – z wykorzystaniem niestosowanej dotychczas w Polsce w badaniach przestrzenno-ekonomicznych metody „kuli śnieżnej”, teorie: interesariuszy, kosztów transakcyjnych i gier – są wykorzystywane również w innych dziedzinach nauki (ekonomia, socjologia, prawo), ale nie były dotychczas stosowane w odniesieniu do klastrów. Warto poznać ich nowe zastosowania i uogólnienia jako interesujące i interdyscyplinarne narzędzia badawcze.

Powody podjęcia tematyki badawczej

Temat współpracy i przepływów wiedzy w klastrach meblarskich w Polsce i „Trzecich Włoszech” podjęty został z kilku powodów. Są to:

- 1) Potrzeba prowadzenia badań porównawczych w zakresie historycznych uwarunkowań dzisiejszych procesów społeczno-gospodarczych oraz ledzenia „dobrych praktyk” w krajach wysoko rozwiniętych, o dłuższej tradycji gospodarki rynkowej w zakresie funkcjonowania i współpracy przedsiębiorstw, a następnie analizy możliwości ich zastosowania w warunkach polskich.
- 2) Potrzeba ledzenia funkcjonowania małych i średnich zakładów produkcyjnych w polskiej gospodarce, których jest łącznie najwięcej, a które są „polską wartością”, ważną dla wielu lokalnych społeczności.
- 3) Konieczność badania tych branż, które są ważne w regionalnych strategiach innowacyjności w Polsce, z długim cyklem życia, które jednocześnie nie przetrwały czasu kryzysu gospodarczego. Polska gospodarka należy do najmniej innowacyjnych w Unii Europejskiej, ale produkty branż niskiej techniki (takich jak branża spożywcza i meblarska) są ważnymi w strukturze eksportu. Przemysł meblarski, odpowiednio kształtowany, może również w najbliższych latach stanowić rozpoznawalną siłę Polski za

granic .

4) Kilkuletnie zainteresowanie kierownika projektu klastrami w Polsce, przejawiające się w aktywności naukowej i pozanaukowej (współpraca z organizacjami klastrowymi).

5) Kontakty zdobyte podczas konferencji stowarzyszenia Regional Studies Association w Piacenzy we Włoszech (kierownik jest członkiem tej organizacji), które pozwalają mieć nadzieję na możliwość technicznego przeprowadzenia włoskiej części badania, a następnie opublikowania wyników w postaci publikacji, w tym współautorskich, w zagranicznych czasopismach naukowych.